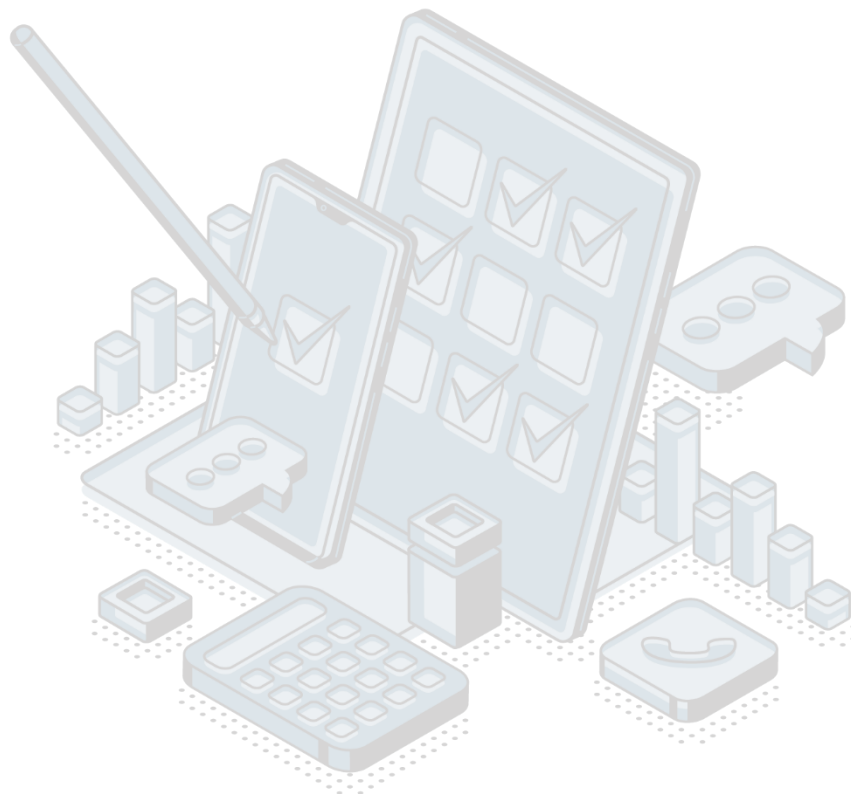

IZVJEŠTAJ O KVALITETU

Spoljnotrgovinska robna razmjena Crne Gore 2023

Odgovorno lice: Tatjana POPOVIĆ

Naziv odsjeka: Odsjek statistike cijena i spoljne trgovine

Sadržaj:

1. Uvod - Osnovne informacije o istraživanju	3
1.1 Svrha, cilj i predmet istraživanja	3
1.2 Pravni osnov.....	3
1.3 Statističke jedinice.....	3
1.4 Pokrivenost i obuhvat istraživanja	3
1.4.1 Sektori.....	3
1.4.2 Statistička populacija.....	3
1.5 Referentna geografska oblast	4
1.6 Koncepti i definicije	4
1.7 Klasifikacije	4
1.8 Frekvencija prikupljanja podataka	4
1.9 Dinamika objavljivanja podataka.....	4
1.10 Metodologija.....	5
Metodologija	5
1.11 Bazni period	5
1.12 Jedinica mjere	5
1.13 Izvor podataka	5
1.14 Metod prikupljanja podataka.....	5
2. Relevantnost - Korisnici podataka.....	5
2.1 Potrebe korisnika.....	5
2.2 Zadovoljstvo korisnika.....	5
3. Tačnost i pouzdanost	6
3.1 Tačnost - Opšta ocjena.....	6
3.2 Uzoračka greška	6
3.3 Neuzoračka greška.....	6
3.3.1 Greška obuhvata.....	6
3.3.2 Greška mjerenja.....	6
3.3.3 Greška neodaziva	6
3.3.4 Greška u obradi podataka	6
3.4 Sezonska prilagođavanja.....	6
3.5 Revizija podataka.....	7
3.5.1 Politika revizije podataka	7
3.5.2 Praksa revizije podataka	7
3.5.3 Prosječna veličina revizije podataka	7
4. Pravovremenost i tačnost objave podataka.....	7
4.1 Pravovremenost.....	7
Vremenski jaz objave preliminarnih mjesečnih podataka	7
Vremenski jaz objave konačnih godišnjih podataka	7
4.2 Tačnost objave podataka.....	8
5. Dostupnost i jasnoća	8
5.1 Kalendar objave podataka	8
5.2 Pristup Kalendaru objave podataka	8
5.3 Saopštenja.....	8
5.4 Publikacije	8
5.5 Online baza podataka	8
5.6 Dostupnost mikro podacima	9
5.7 Popunjenost metadata	9
6. Uporedivost	9
6.1 Prostorna uporedivost.....	9
6.2 Vremenska uporedivost.....	9
Indikator za uporedivost u vremenu.....	9

1. Uvod - Osnovne informacije o istraživanju

1.1 Svrha, cilj i predmet istraživanja

Cilj statistike spoljne trgovine robama je praćenje robne razmjene sa inostranstvom. Evidentiraju se i dokumentuju sva fizička premještanja robe, odnosno sve robe koje ulaze na ili napuštaju teritoriju Crne Gore. Ova statistika je važan izvor podataka za nacionalne račune, za statistiku bilansa plaćanja i kratkoročne ekonomske analize. Ona je značajna za praćenje konkurentnosti zemlje ili određenih regiona u cilju uspješnog vođenja ekonomskih politika, pripremi trgovinskih pregovora i monitoringa, kao i u primjeni trgovinskih sporazuma.

1.2 Pravni osnov

Zakonom o zvaničnoj statistici i sistemu zvanične statistike (Sl.list Crne Gore br. 18/12) definisane su odredbe za prikupljanje, obradu i diseminaciju podataka. Zakon pruža Upravi za statistiku pravno ovlašćenje da prikuplja i pristupa podacima potrebnim za sprovođenje Programa i Godišnjeg plana. Zakon daje prioritet upotrebi administrativnih podataka, kao i pravo pristupa individualnim podacima koji su rezultat istraživanja ostalih proizvođača zvanične statistike. Kao dopuna zakonskim odredbama, Uprava za statistiku je potpisala više memoranduma o saradnji sa imaocima administrativnih podataka.

Statistika spoljnotrgovinske robne razmjene temelji se na preporukama statistike UN i EU koje su sadržane u sledećim dokumentima:

- International merchandise Trade Statistics, Concept and Definitions, UN;
- Statistics on the Trade of Goods, User Guide, Eurostat.

Usklađuje se sa regulativama iz dokumenta „European Legislation applicable to the Statistics relating to the trading of goods“, vezane za Extrastat:

- Regulativa Evropskog Parlamenta i Savjeta broj 471/2009,
- Regulativa Evropske komisije broj 92/2010,
- Regulativa Evropske komisije broj 113/2010.

1.3 Statističke jedinice

Jedinica posmatranja u statistici robne razmjene sa inostranstvom je svaka robna isporuka koja se obavlja kroz izvoz i uvoz roba.

1.4 Pokrivenost i obuhvat istraživanja

1.4.1 Sektori

Nije relevantno.

1.4.2 Statistička populacija

Statistika robne razmjene sa inostranstvom obuhvata svu robu koja se izvozi iz Crne Gore, robu koja je uvezena iz inostranstva i koja je puštena u slobodni promet. Pod izvozom je uključena roba koja napušta statističku teritoriju Crne Gore u skladu sa sledećim carinskim postupcima: izvoz, pasivno oplemenjivanje i ponovni izvoz robe koja je bila u postupku aktivnog oplemenjivanja i prerada robe pod carinskim nadzorom. Pod uvozom obuhvata se sva roba koja ulazi na statističku teritoriju Crne Gore u skladu sa sledećim carinskim postupcima: uvoz robe za slobodni promet, aktivno oplemenjivanje, ponovni uvoz i prerada robe pod carinskim nadzorom.

1.5 Referentna geografska oblast

Crna Gora

1.6 Koncepti i definicije

Carinska deklaracija je dokument pomoću kojeg lice zahtjeva da se roba stavi u neki od carinskih postupaka na propisani način i u propisanom obliku. Sadrži komplet od 8 listova. Carinska tarifa je sistematizovan pregled robe po tarifnim oznakama, tarifnim brojevima i nazivu (naimenovanju) robe. Pod carinskim postupkom se podrazumijeva stavljanje robe u slobodni promet, postupak tranzita robe, postupak carinskog skladištenja, postupak oplemenjivanja u CG (aktivno oplemenjivanje), postupak obrade pod carinskim nadzorom, postupak privremenog uvoza, postupak oplemenjivanja van CG (pasivno oplemenjivanje). Iskazuje se kao četvorocifrena šifra gdje prva dvocifrena šifra označava deklarisanu (traženu) carinski postupak, dok druga dvocifrena šifra označava prethodni postupak, tj. postupak u kojem je roba bila prije deklarisanog, ukoliko ga nije bilo upisuje se 00 (dvije nule).

1.7 Klasifikacije

U okviru statistike spoljne trgovine robama u upotrebi su klasifikacije za proizvode i klasifikacija zemlja. Za klasifikaciju velikog broja raznovrsnih proizvoda odnosno roba koriste se sledeće klasifikacije: Kombinovana Nomenklatura, Harmonizovani sistem opisa i šifrovanja proizvoda, Standardna međunarodna trgovinska klasifikacija-SMTK. Kombinovana Nomenklatura (CN-8) predstavlja carinsku i statističku klasifikaciju proizvoda/roba koja omogućava prikazivanje najdetaljnijih podataka robne razmjene sa inostranstvom. Sadrži oko 10 000 šifara. Ova klasifikacija predstavlja evropsku carinsku nomenklaturu za potrebe razmjene roba koju je usvojila Evropska unija 1989.godine. Carinska tarifa Crne Gore ili Kombinovana Nomenklatura je potpuno usklađena sa CN EU. Tarifne oznake CN do nivoa 6 zasnivaju se na Harmonizovanom sistemu opisa i šifrovanja proizvoda-HS, dok sedmo i osmo mjesto označavaju tarifne podbrojeve iz CN. CN se ažurira svake godine kako bi se zadovoljile potrebe tehnološkog razvoja i promjena u spoljnotrgovinskim tokovima. Harmonizovani sistem opisa i šifrovanja proizvoda (HS) predstavlja nomenklaturu koja se koristi zbog potrebe da se na području spoljnotrgovinske razmjene stvori jedinstvena, harmonizovana nomenklatura, klasifikacija koju će koristiti svi učesnici u spoljnotrgovinskoj razmjeni. Harmonizovani sistem sadrži 21 odjeljak, 97 poglavlja, 1221 tarifnih brojeva i 5052 tarifnih stavki. Ažurira se svake pete godine. Standardna međunarodna trgovinska klasifikacija (SMTK) predstavlja klasifikaciju roba koju su usvojile Ujedinjene nacije i služi za analize međunarodne trgovine. SMTK sadrži 10 sektora, 67 odsjeka, 262 grupe, 1023 podgrupe i 2970 pozicije.

1.8 Frekvencija prikupljanja podataka

Podaci se prikupljaju na dnevnoj osnovi od strane Uprave prihoda i carina Crne Gore.

1.9 Dinamika objavljivanja podataka

Frekvencija diseminacije podataka je mjesečna i godišnja. Mjesečna i godišnja saopštenja spoljnotrgovinske robne razmjene za period od poslednjih pet godina prati diseminaciona baza podataka, čime je napravljen značajan iskorak u pogledu dostupnosti podataka na sajtu.

- Godišnji podaci spoljnotrgovinske robne razmjene; diseminaciona baza

Link - [Godišnja diseminaciona baza](#)

- Mjesečni podaci spoljnotrgovinske robne razmjene; diseminaciona baza

Link - [Mjesečna diseminaciona baza](#)

1.10 Metodologija

Uputstvo o metodologiji spoljne trgovine robama se može naći na sajtu Uprave za statistiku, na sledećem linku:

[Metodologija](#)

1.11 Bazni period

Bazni period pri izradi indeksa je prethodna godina.

1.12 Jedinica mjere

Vrijednost robne razmjene sa inostranstvom je prikazana u Eurima. Neto količina i količina u dopunskoj jedinici, koja je definisana u carinskoj tarifi (npr. m², litri, komadi i slično), predstavljaju jedinice mjere u statistici robne razmjene sa inostranstvom.

1.13 Izvor podataka

Izvor podataka za statistiku robne razmjene sa inostranstvom su carinske deklaracije o izvozu i uvozu robe. Carinska deklaracija je dokument koji se podnosi u carinskom postupku. Sadrži podatke koji su važni za sam postupak carinjenja, ali i podatke za potrebe statistike kao i drugih korisnika.

1.14 Metod prikupljanja podataka

Uprava prihoda i carina mjesečno dostavlja podatke Monstatu. Dobijeni podaci spoljnotrgovinske robne razmjene se odnose na sve prethodne mjesecce od početka tekuće godine.

2. Relevantnost - Korisnici podataka

2.1 Potrebe korisnika

Međunarodni korisnici:

- ✚ Eurostat;
- ✚ Svjetska banka;
- ✚ UN organizacije;
- ✚ Međunarodni monetarni fond.

Nacionalni korisnici:

- ✚ Ministarstva i drugi organi javne uprave;
- ✚ Lokalne samouprave i drugi organi lokalne uprave;
- ✚ Centralna banka;
- ✚ Nevladine organizacije;
- ✚ Studenti;
- ✚ Istraživači;
- ✚ Mediji.

2.2 Zadovoljstvo korisnika

Uprava za statistiku je usvojila Strategiju upravljanja kvalitetom, Vodič za implementaciju Strategije upravljanja kvalitetom, kao i Implementacioni plan za sprovođenje politike kvaliteta. U cilju mjerenja stepena do kojeg ispunjava svoje obaveze prema korisnicima i u sklopu nove politike kvaliteta, Uprava za statistiku

je sproveda istraživanje o zadovoljstvu korisnika. Rezultati istraživanja dostupni su na web stranici Uprave za statistiku, link:

[Izveštaj o zadovoljstvu korisnika](#)

3. Tačnost i pouzdanost

3.1 Tačnost - Opšta ocjena

Na tačnost statistike spoljne trgovine robama utiču: obuhvat podataka, mjerne jedinice, revizije podataka, povjerljivost i kontrolni postupci (provjere valjanosti i vjerodostojnosti).

Podaci o spoljnotrgovinskoj robnoj razmjeni zasnivaju se na evidenciji trgovinskih transakcija u carinskim deklaracijama i smatraju se administrativnim izvorom podataka što dovodi do potpunog obuhvata podataka.

Podaci su prelimirani kada su prvi put objavljeni krajem januara, za prethodnu godinu, i mogu se revidirati do aprila sledeće godine. Revidirani podaci se objavljuju zajedno sa mjesečnim ispravkama. Revizije imaju tendenciju da budu (ali nisu isključivo) naviše, jer se carinske deklaracije koje se odnose na period dodatno popunjavaju i obrađuju.

3.2 Uzoračka greška

Podaci statistike spoljne trgovine robama se ne prikupljaju na osnovu uzorka, pa s tim u vezi na njih ne utiču greške u uzorkovanju i obradi podataka. Izvor podataka spoljnotrgovinske robne razmjene su administrativni podaci dobijeni od strane Uprave carina Crne Gore.

3.3 Neuzoračka greška

Podaci statistike spoljne trgovine robama se ne prikupljaju na osnovu uzorka, pa s tim u vezi na njih ne utiču greške u uzorkovanju i obradi podataka. Izvor podataka spoljnotrgovinske robne razmjene su administrativni podaci dobijeni od strane Uprave carina Crne Gore.

3.3.1 Greška obuhvata

Nije relevantno.

3.3.2 Greška mjerenja

Nije relevantno.

3.3.3 Greška neodaziva

Nije relevantno.

3.3.4 Greška u obradi podataka

Nije relevantno.

3.4 Sezonska prilagođavanja

Nije relevantno.

3.5 Revizija podataka

3.5.1 Politika revizije podataka

Uprava za statistiku je usvojila politiku revizije i ista je dostupna na web sajtu: [Politika revizije](#)

3.5.2 Praksa revizije podataka

Svakog mjeseca se vrše normalne, rutinske revizije podataka. Revidiraju se podaci koji se odnose na tekuću godinu. Mjesečni podaci koji se dobijaju od Uprave prihoda i carina obuhvataju podatke od početka godine do poslednjeg mjeseca tekuće godine, kao kumulativni podaci. Npr. u maju se dobijaju podaci kao kumulativ od januara do aprila. Bez obzira sto su neke carinske deklaracije već podnešene, u carinskom postupku je uobičajeno ispravljanje već podnešenih deklaracija, što predstavlja jedan od razloga za reviziju podatka. Kada dodje do ispravljanja pojedinih deklaracija, Uprava prihoda i carina zajedno sa ostalim mjesečnim podacima dostavlja i izmijenjene deklaracije. Takođe, jedan od razloga za reviziju podataka su nove carinske deklaracije koje pristignu u zadnjem mjesecu, a odnose se na neki prethodni mjesec. Da bi se te deklaracije obradile mora se izvršiti revizija za prethodne mjesece, odnosno da se takve deklaracije svrstaju u mjesecu/e kada je izvršena spoljnotgovinska robna razmjena. Na pojedinim carinskim deklaracijama se vodi i upravni spor koji može trajati nekoliko mjeseci i tek nakon završetka spora vrši se podnošenje carinske deklaracije. S tim u vezi javljaju se nove deklaracije koje se odnose na prethodne mjesece što predstavlja jos jedan razlog za reviziju podataka. Pored rutinskih revizija podataka, vrše se i specijalne revizije podataka. Ne postoje definisana pravila kada će se vršiti specijalne revizije podataka. Specijalne revizije se sprovode u slučajevima kada dolazi do značajnih izmjena u korišćenju osnovne metodologije za obradu podataka, a koje utiču na nemogućnost upoređivanja podataka. Revizija ovog tipa je urađena u septembru 2010. godine, a revidirani su podaci za period od 2005. do 2009. godine. Razlog revizije podataka je usaglašavanje sa važećim EU standardima tj. promjene sistema obrade podataka sa opšteg na specijalni. Podaci spoljnotrgovinske robne razmjene su obrađeni po specijalnom trgovinskom sistemu i na ovaj način, podaci od 2005.godine pa nadalje su potpuno uporedivi.

3.5.3 Prosječna veličina revizije podataka

Nije bilo specijalne revizije podataka u 2023. godini.

4. Pravovremenost i tačnost objave podataka

4.1 Pravovremenost

Mjesečna saopštenja se objavljuju krajem mjeseca za prethodni mjesec, tako da je vremenski period između dostupnosti podataka i događaja koji je opisan manji od mjesec dana.

Za godišnja saopštenja preliminarni podaci prethodne godine se objavljuju krajem januara, a konačni sredinom aprila tekuće godine.

Vremenski jaz objave preliminarnih mjesečnih podataka

Indikator pravovremenosti objave preliminarnih podataka predstavlja vrijeme između datuma poslednjeg dana referentnog perioda i datuma objave preliminarnih podataka.

Pravovremenost preliminarnih podataka: T+30 dana

Vremenski jaz objave konačnih godišnjih podataka

Indikator pravovremenosti objave konačnih podataka predstavlja vrijeme između datuma poslednjeg dana referentnog perioda i datuma objave konačnih podataka.

Pravovremenost konačnih podataka: T+120 dana

4.2 Tačnost objave podataka

Indikator tačnosti predstavlja vremensku razliku između stvarne objave podataka i planirane objave podataka. Rokovi za objavljivanje podataka spoljnotrgovinske robne razmjene su definisani u skladu sa Kalendarom objavljivanja statističkih podataka i ti rokovi za publikovanje saopštenja se poštuju.

Indikator TP3 (tačnost) je 0, tj. nema razlike između planirane i stvarne objave podataka, što znači da su podaci objavljeni u skladu sa Kalendarom objave podataka.

5. Dostupnost i jasnoća

5.1 Kalendar objave podataka

Zakonom o zvaničnoj statistici i sistemu zvanične statistike ("Službeni list Crne Gore" br. 018/12 i 047/19) se propisuje da proizvođači zvanične statistike pripremaju, ažuriraju i objavljuju Kalendar objavljivanja statističkih podataka. Objavljuje se na internet stranici Uprave za statistiku najkasnije do 20. decembra za narednu godinu, za sve proizvođače zvanične statistike koji uključuje datume objavljivanja statističkih podataka. Svaka promjena u datumu objavljivanja u Kalendaru objavljuje se unaprijed u skladu sa Procedurom o neplaniranim revizijama.

5.2 Pristup Kalendaru objave podataka

Kalendar objavljivanja statističkih podataka dostupan je na sljedećem linku: [Kalendar objavljivanja](#)

5.3 Saopštenja

Izdanja koja sadrže podatke o statistici spoljne trgovine robama su mjesečno i godišnje saopštenje (Spoljnotrgovinska robna razmjena Crne Gore).

Link: [Godišnja saopštenja](#)

Link: [Mjesečna saopštenja](#)

5.4 Publikacije

Uprava za statistiku objavljuje sljedeće redovne publikacije:

1. Statistički godišnjak,
2. Crna Gora u brojkama,
3. Mjesečni statistički pregled.

Pored navedenih redovnih, Uprava za statistiku objavljuje i vanredne publikacije. Neke od najznačajnijih vanrednih publikacija su sljedeće:

1. Žene i muškarci u Crnoj Gori,
2. Najčešće korišćeni statistički podaci.

Sve publikacije koje objavljuje Uprava za statistiku dostupne su na sljedećem linku: [Publikacije](#)

5.5 Online baza podataka

Na sajtu MONSTAT-a u dijelu Spoljna trgovina nalaze se saopštenja o spoljnotrgovinskoj robnoj razmjeni na mjesečnom i godišnjem nivou.

U dijelu „Podaci“, u vidu excel tabela, dostupni su podaci o uvozu/izvozu roba, na mjesečnom i godišnjem nivou, prema svim zemljama u skladu sa Kombinovanom nomenklaturom i Standardnom međunarodnom trgovinskom klasifikacijom, na nivou od dvije i četiri cifre.

Link:

- Godišnji podaci spoljnotrgovinske robne razmjene; diseminaciona baza- Link - [Podaci](#)
- Mjesečni podaci spoljnotrgovinske robne razmjene; diseminaciona baza -Link - [Podaci](#)

5.6 Dostupnost mikro podacima

Zakonom o zvaničnoj statistici i sistemu zvanične statistike (Službeni list Crne Gore br. 18/12 i 47/19) regulisana su pravila pod kojim spoljni korisnici mogu dobiti pristup individualnim podacima za potrebe istraživanja. Članom 58 definisane su vrste naučnih i istraživačkih organizacija koje mogu dobiti takve podatke. Davanje individualnih podataka bez identifikatora moguće je isključivo na pisani zahtjev naučno-istraživačkih ustanova, u svrhu obavljanja naučno-istraživačke djelatnosti, kao i međunarodnih statističkih organizacija i proizvođača statistike iz drugih država. Istraživački subjekt potpisuje Ugovor sa Upravom za statistiku, kao i Izjavu o poštovanju principa povjerljivosti. Proizvođači zvanične statistike vode posebnu evidenciju o korisnicima i o svrsi za koju su statistički podaci dati na korišćenje.

5.7 Popunjenost metadata

Stopa popunjenosti metadata predstavlja odnos broja popunjenih metadata podataka u odnosu na ukupan broj prihvatljivih metadata polja. Za istraživanje spoljnotrgovinske robne razmjene stopa popunjenosti metadata podataka iznosi 100%.

6. Uporedivost

6.1 Prostorna uporedivost

Geografska uporedivost statistike spoljne trgovine robama može biti pod uticajem različitih definicija i koncepata koje koriste zemlje u procesu prikupljanja podataka. Mogu se javiti razlike u metodama koje koriste pojedine zemlje u smislu obuhvata, zemlje partnera, vrijednosti transakcije i slično. U statistici spoljne trgovine robama u upotrebi je specijalni trgovinski sistem, što podatke čini uporedivim sa podacima članica Evropske unije koji svoje statistike spoljne trgovine robama baziraju na ovom sistemu, dok npr. SAD, Japan i Kanada primjenjuju opšti trgovinski sistem i naši podaci se ne mogu porediti sa ovim zemljama zbog korišćenja različitog trgovinskog sistema.

6.2 Vremenska uporedivost

Vremenska uporedivost može biti pod uticajem promjena klasifikacija, definicija, koncepata i drugih promjena što može dovesti do neuporedivosti serije podataka. Upravo zbog pomenutih pojava u odsjeku spoljne trgovine robama vrše se redovne i vanredne revizije podataka, kako bi serije podataka bile uporedive. Vremenska uporedivost je takođe pod uticajem vremenskih pomaka jer se ista operacija može evidentirati pod različitim referentnim mjesecom zbog vremena transporta i vremena registracije date pojave. Pomenuta vremenska neuporedivost može doći samo kod upoređivanja mjesečnih podataka.

Indikator za uporedivost u vremenu

Dužina uporedivih vremenskih serija se izračunava sledećom formulom:

$$CC1 = Jlast - Jfirst + 1$$

Jlast - broj poslednjeg referentnog perioda objavljene statistike,

Jfirst - broj prvog referentnog perioda uporedive statistike.

Prema navedenoj formuli, dužina uporedive vremenske serije za istraživanje spoljne trgovine robama je 16 godina. Podaci su uporedivi od 2005. godine odnosno od kada je počelo njihovo obračunavanje od strane MONSTAT-a.